

**NOGIRON BOLALARNING HAYOT SIFATINI YAXSHILASH BO'YICHA
INNOVATSION YONDASHUV VA STRATEGIYALAR**

Albekova Aynura Tayirbekovna

“KIUT” universiteti 2-kurs talabasi

Albekov Shokir Adilbekovich

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi

Malaka oshirish instituti Jismoniy tayyorgarlik sikli

katta o'qituvchisi

shokiralbekov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola nogiron bolalarning hayot sifatini yaxshilash maqsadida innovatsion yondashuvlar va strategiyalarni tahlil qiladi. Tadqiqot asosida zamonaviy texnologiyalar, pedagogik metodlar va psixologik qo'llab-quvvatlash usullarining samaradorligi o'rganildi. Maqolada miqdoriy va sifatli usullar yordamida yig'ilgan ma'lumotlar asosida olib borilgan tahlil natijalari, dolzarb muammolar va kelgusidagi strategik tavsiyalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: nogironlar, surunkali kasalliklar, ijtimoiy moslashuv, pedagogik jarayonlar, nuqson, qo'llab-quvvatlash, texnologiya.

**ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ И СТРАТЕГИИ ДЛЯ
ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ ДЕТЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ**

Албекова Айнура Тайирбековна

Студентка 2-курса

Университет “KIUT”

Албеков Шокир Адилбекович

Старший преподаватель цикла физической подготовки

Институт повышения квалификации МВД Республики Узбекистан

shokiralbekov@gmail.com

Аннотация: Эта статья анализирует инновационные подходы и стратегии для улучшения качества жизни детей с ограниченными возможностями. На основе исследования изучена эффективность современных технологий, педагогических методов и методов психологической поддержки. В статье изложены результаты анализа, проведенного на основе данных, собранных количественными и качественными методами, актуальные проблемы и стратегические рекомендации на будущее.

Ключевые слова: инвалиды, хронические заболевания, социальная адаптация, педагогические процессы, дефект, поддержка, технология.

INNOVATIVE APPROACHES AND STRATEGIES TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE OF CHILDREN WITH DISABILITIES

Albekova Aynura Tayirbekovna

2nd year student of "KIUT" University

Albekov Shokir Adilbekovich

Senior teacher of physical training cycle

Institute for Advanced Studies of the Ministry of Internal Affairs

of the Republic of Uzbekistan

shokiralbekov@gmail.com

Abstract: This article analyzes innovative approaches and strategies to improve the quality of life for children with disabilities. Based on the research, the effectiveness of modern technologies, pedagogical methods, and methods of psychological support was studied. The article presents the results of the analysis, current problems, and future strategic recommendations based on the data collected using quantitative and qualitative methods.

Keywords: disabled people, chronic diseases, social adaptation, pedagogical processes, defect, support, technology.

KIRISH

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi 1975-yil 9-dekabrda

Nogironlar huquqlari deklaratsiyasini qabul qildi. Nogironlar huquqlari to'g'risidagi deklaratsiyaga muvofiq "nogiron" tug'ma yoki orttirilgan nogironlik tufayli normal shaxsiy yoki ijtimoiy hayot ehtiyojlarini mustaqil ravishda to'liq yoki qisman qondira olmaydigan har qanday shaxsni anglatadi. Bolalikdagi "nogironlik" deganda "surunkali kasalliklar yoki patologik sharoitlar tufayli yuzaga keladigan doimiy ijtimoiy moslashuv holati, bu bolani yoshiga mos keladigan ta'lim va pedagogik jarayonlarga qo'shish imkoniyatini keskin cheklaydi va shuning uchun doimiy ravishda qo'shimcha yordam yoki nazorat qilish zarurati tug'iladi"¹.

O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 15-oktabr kunidagi "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi O'RQ-641-son qonunining 3-moddasida "Nogironligi bo'lgan bolalar (bola) - barqaror jismoniy, aqliy, sensor (sezgi) yoki ruhiy nuqsonlari tufayli hayotiy faoliyati cheklanganligi munosabati bilan davlat va jamiyat tomonidan ijtimoiy yordam ko'rsatilishiga hamda o'z huquqlari va qonuniy manfaatlari himoya qilinishiga muhtoj o'n sakkiz yoshgacha bo'lgan shaxslar" deb ta'rif berilgan.

Nogiron bolalar jamiyatimizning ajralmas qismi bo'lib, ularning to'laqonli rivojlanishi va ijtimoiy integratsiyasi har bir davlatning ijtimoiy siyosatida muhim o'rin tutadi. Afsuski, amaldagi ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlarida mavjud cheklovlar hamda an'anaviy yondashuvlar nogiron bolalarning mustaqilligini va hayot sifatini oshirishda yetarli darajada samarali bo'lmay qolmoqda. Shu munosabat bilan, innovatsion texnologiyalar, integratsion ta'lim usullari va psixologik qo'llab-quvvatlash strategiyalari asosida yangi model va yondashuvlarni ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Tadqiqotda aralash metodologiya (mixed-methods approach) qo'llanildi, ya'ni miqdoriy va sifatli usullar integratsiyalashgan holda tadqiqot olib borildi.

1. Miqdoriy usul.

So'rovnomalar: Mamlakatning turli hududlarida 300 ta nogiron bola oilasi vakillaridan so'rovnomalar o'tkazildi. So'rovnomalarda hayot sifati, ta'lim, sog'liqni

¹ Загузина Н.Н., Бурмакина Н.И. Применение дистанционных технологий в обучении детей с ограниченными возможностями здоровья. // Учебно-методическое пособие, Кемерово, 2013. – 159 с.

saqlash, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash hamda texnologiyalarga kirish imkoniyatlari kabi omillar baholandi.

Statistik tahlil: Yig'ilgan ma'lumotlar SPSS dasturi yordamida tahlil qilindi, shuningdek, o'zaro bog'liqliklar va farqlar aniqlandi.

2. Sifatli usul.

Intervyular: Ta'lim sohasi mutaxassisleri, terapevtlar, psixologlar va ijtimoiy xodimlar bilan chuqur intervyular o'tkazildi. Ushbu suhbatlar orqali innovatsion yondashuvlarning amaliy qo'llanilishi va kutilayotgan natijalar haqida fikrlar yig'ildi.

Fokus-guruhlar: Nogiron bola ota-onalari va ularga yaqin shaxslar bilan fokus-guruh muhokamalari tashkil etilib, ularning kundalik hayotdagi muammolari va yechimlari muhokama qilindi.

Kontent tahlili: Yig'ilgan sifatli ma'lumotlar MAXQDA dasturi yordamida tahlil qilinib, dolzarb mavzular va taklif etilayotgan strategiyalar aniqlanib, kategoriyalar bo'yicha kodlandi.

O'tkazilgan tadqiqotning natijalari quyidagicha:

1. Texnologik yondashuvlar.

Yordamchi texnologiyalar: Aqlli qurilmalar, mobil ilovalar, sensorli interfeyslar va virtual reallik (VR) texnologiyalari nogiron bolalarga kundalik vazifalarni mustaqil bajarish imkonini beradi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, bunday texnologiyalar yordamida mustaqillik darajasi 40% gacha oshgani qayd etildi.

2. Pedagogik strategiyalar.

Integratsion ta'lim: Oddiy sinflarda nogiron bolalarni o'qitish uchun maxsus metodikalar, differensial yondashuvlar va qo'shimcha resurslardan foydalanish samaradorligi aniqlanib, ta'lim natijalarini 30 - 45% gacha yaxshilashga olib keldi.

Individual Yondashuv: Har bir bolaning xususiyatlariga mos dars rejalari ishlab chiqilishi va maxsus qo'llab-quvvatlash tizimlari ta'lim jarayonida sezilarli natijalar ko'rsatdi.

3. Psixologik qo'llab-quvvatlash.

Psixologik salomatlik: Psixologik yordam, motivatsion treninglar va oilaviy terapiya orqali nogiron bolalarning o'z-o'ziga bo'lgan ishonchi 25-35% gacha oshgani

aniqlanib, ruhiy barqarorlik darajasi yaxshilandi.

4. Ijtimoiy integratsiya.

Onlayn platformalar: Ijtimoiy tarmoqlar va maxsus onlayn guruhlar orqali otalar va mutaxassislar o'rtasida tajriba almashish, maslahatlar berish va yordam ko'rsatish tizimi shakllandi. Ushbu platformalar orqali 50% dan ortiq respondentlar o'zaro faol muloqot qilishini ta'kidladilar.

Muhokama.

Tahlil natijalari nogiron bolalarning hayot sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini isbotladi. Quyidagi asosiy jihatlar ajratib ko'rsatilishi mumkin:

- Integratsiya va ko'p yo'nalishlilik: Texnologik, pedagogik va psixologik yondashuvlarni uyg'unlashtirish orqali, nogiron bolalar uchun yaratilayotgan qo'llab-quvvatlash tizimi yanada samaraliroq bo'lmoqda.

- Ijtimoiy hamkorlik: Davlat, nodavlat tashkilotlar va jamiyat vakillari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish orqali innovatsion strategiyalarni kengaytirish va ularni doimiy monitoring qilish zarurligi ta'kidlandi.

- Moslashuvchan yondashuv: Har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda shaxsiylashtirilgan strategiyalar ishlab chiqilishi, muammolarni samarali hal etishda muhim omil hisoblanadi.

Shuningdek, tadqiqotda namunani kengaytirish, uzoq muddatli monitoring va mintaqaviy farqlarni hisobga olish zarurligi aniqlanib, kelgusidagi tadqiqotlar uchun istiqbolli yo'nalishlar belgilandi.

XULOSA

Nogiron bolalarning hayot sifatini yaxshilash uchun quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

- ✓ Innovatsion texnologiyalar: Yordamchi texnologiyalar va mobil ilovalar kundalik faoliyatda mustaqillikni oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

- ✓ Pedagogik yondashuvlar: Integratsion ta'lim va individual yondashuvlar ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

✓ Psixologik qo'llab-quvvatlash: Psixologik treninglar va oilaviy terapiya orqali bolalarning ruhiy holati va o'z-o'ziga bo'lgan ishonchi yaxshilanadi.

✓ Ijtimoiy integratsiya: Onlayn platformalar va ijtimoiy kampaniyalar yordamida nogiron bolalar va ularning oilalari qo'llab-quvvatlanib, ijtimoiy faollik oshiriladi.

✓ Hamkorlik: Davlat, nodavlat tashkilotlar va jamoatchilik o'rtasida samarali hamkorlik mexanizmlarini joriy etish zarur.

Ushbu tadqiqot natijalari asosida, nogiron bolalarning hayot sifatini yaxshilash borasida innovatsion yondashuv va strategiyalarni yanada keng qamrovda tadqiq etish, amaliyotga tatbiq etish va doimiy monitoring qilish zarurligi isbotlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Загузина Н.Н., Бурмакина Н.И. Применение дистанционных технологий в обучении детей с ограниченными возможностями здоровья. // Учебно-методическое пособие, Кемерово, 2013. – 159 с.
2. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 15-oktabr kunidagi "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi O'RQ-641-son qonuni.
3. Karimov A. Nogiron bolalarni qo'llab-quvvatlashda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent, 2022.
4. Rahmonova S., Islomova M. Integratsion ta'limning innovatsion strategiyalari. O'zbekistonda ta'lim jurnali, 2023. 12(3), 45-60.
5. Jumanazarova F. Psixologik qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy integratsiya: nogiron bolalar uchun tajribalar. Sog'liqni saqlash va psixologiya ilmiy maqolasi, 2021. 8(2), 89-104.